Utlåtande AjUU 1/2021 rd– SRR 6/2020 rd

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Statsrådets redogörelse till riksdagen - Finlands program för hållbar tillväxt

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse till riksdagen - Finlands program för hållbar tillväxt (SRR 6/2020 rd): Ärendet har remitterats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- budgetråd Taina Eckstein, finansministeriet
- projektdirektör Mikko Vähä-Sipilä, arbets- och näringsministeriet
- specialsakkunnig Ville Hänninen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Ritva Partinen, social- och hälsovårdsministeriet
- specialsakkunnig Antti Hautaniemi, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingschef Henna Koivula, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland
- utvecklingschef Mikko Rantahalme, UF-centret
- generaldirektör Antti Koivula, Arbetshälsoinstitutet
- direktör Tiina Korhonen, Nylands arbets- och näringsbyrå
- generalsekreterare Hannele Varsa, Delegationen för jämställdhetsärenden
- utvecklingschef Erja Lindberg, Finlands Kommunförbund
- utvecklingschef Annukka Mäkinen, Finlands Kommunförbund
- professor Pertti Koistinen
- professor Heikki Ervasti
- universitetsforskare Tuuli Hirvilammi
- politices doktor, universitetslektor Milla Salin.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- STTK rf
- Finlands näringsliv rf
- Företagarna i Finland rf
- Työttömien Keskusjärjestö ry.

Inget yttrande av

- Akava rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

De reformer och investeringar som föreslås i Finlands program för hållbar tillväxt syftar till att påskynda kampen mot klimatförändringen, stärka produktiviteten och ekonomins tillväxtpotential och påskynda de strukturomvandlingar som behövs för att höja sysselsättningsgraden och få produktionen och konsumtionen på en hållbar grund. Målet är att främja både en snabb ekonomisk återhämtning och en reform av näringslivets strukturer och den offentliga servicen på lång sikt.

En central del av programmet är att påskynda den gröna omställningen och digitaliseringen genom innovativa lösningar och ny teknik. Det anses viktigt att höja kunskapsnivån och skapa exportmöjligheter för finländska företag. Programmet syftar också till att stärka den sociala och territoriella sammanhållningen och samhällets återhämtning från de negativa följderna av coronakrisen.

I programmet prioriteras projekt som har konsekvenser för sysselsättningen, konkurrenskraften, hållbarheten i de offentliga finanserna och nettoutsläppsminskningarna, stärkandet av den cirkulära ekonomin och anpassningen till klimatförändringen. De prioriteringar som slås fast i redogörelsen bereds och genomförs så att de stöder varandra, vilket gör det möjligt att betona flera målkomplex inom ramen för dem.

Programmet för hållbar tillväxt utgör en ram för beredningen av de reformer och investeringar som finansieras genom EU:s facilitet för återhämtning och resiliens (RRF) och för genomförandet och uppföljningen av dem. Finlands nationella plan för återhämtning och resiliens, som är mer detaljerad än redogörelsen och innehåller investerings- och reformobjekt, kommer att lämnas till EU våren 2021. De projekt som genomförs nationellt i Finland presenteras i samband med ram- och budgetförfarandena.

Utskottets överväganden. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet anser att de investerings- och reformhelheter och prioriteringar som presenteras i redogörelsen på allmän nivå är värda understöd och ändamålsenliga och att programmet är ett viktigt steg mot en hållbar förstärkning av samhället. Omställningen öppnar betydande möjligheter för Finland att utveckla sin spetskompetens inom grön ekonomi.

Effektiviteten är ett centralt kriterium vid valet (prioriteringen) av investerings- och reformhelheterna inom programmet för hållbar tillväxt. I programmet görs det dock inte någon inbördes prioritering av effektmålen och programmets fokusområden. Utskottet anser att genomförandet av programmet kräver ytterligare preciseringar av planerna för att förhindra att finansieringen splittras.

Enligt en sakkunnigutredning som utskottet fått är kopplingarna mellan reformerna och investeringsprogrammen samt prioriteringarna vaga i redogörelsen, och målen för dem kan till och med delvis vara motstridiga. Eftersom utmaningarna inom hållbar utveckling, såsom den gröna omställningen och arbetsmarknaden, är starkt sammanflätade anser utskottet att man i programmet bör prioritera åtgärder som skapar synergieffekter mellan dessa. Utskottet anser att det är viktigt att man fäster allvarlig uppmärksamhet vid detta i den fortsatta beredningen.

Utskottet noterar att förhållandet mellan och objekten för EU-finansieringen och den nationella finansieringen på vissa punkter är oklara i redogörelsen. Utskottet anser det vara viktigt att projekt och tjänster granskas som en helhet så att det i planen för återhämtning och resiliens inte föreslås tjänster som överlappar de nuvarande tjänsterna. Tyngdpunkten bör ligga på nya tjänster och verksamhetssätt, och när dessa genomförs bör man fästa särskild vikt vid att säkerställa tillgången till stödfinansiering från EU.

Prioritering 5: Arbetsmarknadens funktion, tjänster för arbetslösa och utvecklande av arbetslivet

Inom prioritering 5 betonas genomförandet av en nordisk modell för sysselsättningstjänster, stärkandet av arbets- och näringstjänsterna samt det digitala språnget, inklusive främjandet av samarbete mellan företag och internationell rekrytering. Vidare betonas åtgärder som den plötsliga strukturomvandlingen kräver, bättre tillgång till arbetsmarknaden för unga och invandrare samt främjandet av välbefinnandet i arbetet och arbetsförmågan för dem som är i arbetslivet.

Utskottet anser att de åtgärder som anges i denna prioritering är viktiga och nödvändiga. Utskottet påpekar att det delvis handlar om samma åtgärder som redan ingår i regeringsprogrammet. Utskottet anser det vara viktigt att den finansiering som fås via programmet inte används för att genomföra de reformer som man redan kommit överens om i regeringsprogrammet.

Utgångspunkten för programmet för hållbar tillväxt är att i första hand utveckla lösningar som gäller tjänsterna för arbetslösa och på så sätt öka utbudet av arbetskraft och sysselsättningen. Frågor som gäller utkomstskyddet för arbetslösa har lämnats utanför programmet för hållbar tillväxt. Utskottet påpekar att enligt forskningsrön försämrar den minskade försörjningen under arbetslöshetstiden de arbetslösas funktionsförmåga, välfärd, självkänsla och tillit till det omgivande samhället. Utskottet betonar att människornas funktionsförmåga bör stödjas inte bara genom sysselsättningstjänster utan också med en skälig och förutsebar försörjning under arbetslöshetstiden.

Arbetsmarknadens funktion. Det är ännu oklart hur arbetsmarknaden kommer att påverkas av den gröna strukturomvandlingen och klimatuppvärmningen eller coronapandemin. Det är klart att dessa fenomen i framtiden delvis också kommer att ge upphov till oförutsedda förändringar på arbetsmarknaden. Dessutom kan konsekvenserna vara mycket olika för olika grupper och individer. Dessa omfattande strukturella förändringar bör beaktas tydligare i programmets effektmål än vad som nu föreslås. Dessutom bör man beakta en rättvis omställning för arbetstagarna samt eventuella konsekvenser för arbetstagarnas sysselsättning och inkomstfördelning till följd av omställningarna och åtgärderna.

För att kunna reagera på en osäker och oförutsedd situation på arbetsmarknaden anser utskottet att man när det gäller arbetsmarknaden och arbetskraftsservicen bör inrikta sig på lösningar som ökar

individualiteten, flexibiliteten och resiliensen. Detta förutsätter utbildning och investeringar i det nya, men också effektiva och fungerande instrument för omställningsskydd. En viktig del av denna process är att se till att individer och företag får tillräcklig och tillförlitlig information i rätt tid så att de kan fatta rationella beslut i snabbt föränderliga situationer.

Tjänster för arbetssökande. Enligt programmet för hållbar tillväxt utvecklas sysselsättningstjänsterna både kvantitativt och kvalitativt mot den så kallade nordiska modellen för sysselsättningstjänster. Detta innebär bland annat kundorientering, sektorsövergripande samarbete, företagssamarbete och internationalisering.

I jämförelse med de övriga nordiska länderna har Finland hittills satsat ganska lite på sysselsättningsfrämjande service för arbetslösa. I den nordiska modellen betonas regelbunden personlig handledning och stödjande av den arbetslösas jobbsökning. Utskottet understöder övergången till den nordiska modellen för sysselsättningstjänster och betonar samtidigt att reformen förutsätter att tillräckliga personalresurser anvisas för arbets- och näringstjänsterna. Utskottet påminner om att inte heller en bra servicemodell är till nytta om inte resurserna för handledning är tillräckliga.

Digitalisering och digitala färdigheter. Effektiva tjänster för arbetssökande förutsätter också att de digitala tjänsterna inom arbetskraftsservicen utvecklas skyndsamt. Arbetsmarknadstorget och andra moderna digitala tjänster för arbetslösa måste fås i bruk så snabbt som möjligt.

Samtidigt som utskottet betonar vikten av en snabb digitalisering av tjänster erinrar utskottet om att det finns stora skillnader i individernas digitala färdigheter och tillgång till digitala tjänster. Detta måste beaktas inte bara i tillhandahållandet av tjänster utan också i utvecklingen av digitaliseringen.

Utbildning. Enligt programmet för hållbar tillväxt är det nödvändigt för allt fler att byta yrke för att arbetet revolutioneras, och i synnerhet till följd av den gröna omställningen och digitaliseringen. I de nya yrkena och uppgifterna krävs det enligt redogörelsen i huvudsak kunnande på högskolenivå, medan yrkesutbildning krävs endast i en liten del av de nya uppgifterna. Men utskottet påminner om att det utöver detta har skett och sannolikt även framöver kommer att ske betydande förändringar också i arbetsbeskrivningarna för de befintliga yrkena på alla utbildningsnivåer.

I redogörelsen sägs det att man för att säkerställa den kompetens som behövs bör genomföra en reform av det kontinuerliga lärandet och öka intagningen till högskolestudier och att det bör gå snabbare att få en studieplats. Utskottet välkomnar förslagen, men betonar att man i samband med reformen av det kontinuerliga lärandet måste se till att utbildningssystemet inte splittras ytterligare och säkerställa en tydlig helhet av tjänster för kartläggning av kunnande och utbildning.

Utskottet påpekar också vikten av att identifiera nya kompetensbehov. Den gröna strukturomvandlingen förutsätter att utbildning ges inför omställningen inom alla relevanta områden och även inom fortbildningsinstitutionerna.

Invandrarna. Invandrarnas sysselsättning stöds enligt programmet genom att utbudet av arbets- och näringstjänster och andra integrationsfrämjande tjänster utvidgas, tjänsternas kvalitet förbättras och serviceprocesserna effektiviseras. Dessutom utvecklas tjänster som stödjer integrering,

språkinlärning och tillträde till arbetsmarknaden särskilt för invandrarkvinnor. Åtgärderna behövs och är viktiga, menar utskottet.

Utskottet påminner om att invandrarna är en heterogen grupp, där det också behövs individuell handledning och flera olika slags åtgärder. Dessutom bör man fästa uppmärksamhet vid de arbetsmarknadsrelaterade hindren för sysselsättning, till exempel genom att i högre grad främja anonym rekrytering.

Programmet för hållbar tillväxt syftar till att underlätta arbetskraftsinvandring och internationell rekrytering och påskynda processerna. I detta syfte skapas enligt programmet en automatiserad, smidig och kundorienterad helhetsprocess för arbets- och utbildningsrelaterad invandring genom att stärka den digitala infrastrukturen.

Ungdomspaketet. Genom ungdomspaketet inom programmet för hållbar utveckling ska de unga snabbare kunna komma in på arbetsmarknaden. Navigatorernas sektorsövergripande karaktär stärks, och eftervårdens klienter får stöd i sitt vuxenblivande. Yrkesutbildningens roll för att svara mot de regionala behoven av arbetskraft stärks i samarbete med arbets- och näringsbyråerna och Navigatorerna.

Coronapandemin har särskilt påverkat de unga åldersklasserna. Bland de unga har arbetslösheten ökat kraftigare än i de äldre åldersklasserna. Utskottet anser därför att det är viktigt att stärka Navigatorernas sektorsövergripande karaktär. I det nuvarande arbetsmarknadsläget är det svårt också för högutbildade ungdomar att hitta arbete. Utskottet betonar att det ofta också krävs social- och hälsovårdstjänster för att man ska kunna lösa sysselsättningsutmaningarna när det gäller de unga. Det ska också erbjudas hälsovårdartjänster vid varje Navigator.

Personer som blivit arbetslösa under coronakrisen. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att företagare och arbetstagare som förlorat sitt arbete på grund av coronan och begränsningarna till följd av den snabbt måste få ny sysselsättning.

Sysselsättningsfrämjande åtgärder för personer över 55 år. Utskottet konstaterar att när det gäller att främja sysselsättningen får äldre åldersklasser mindre uppmärksamhet i programmet än andra grupper av arbetslösa. Utskottet anser att sysselsättningen av personer över 55 år kräver många olika slags åtgärder vid sidan av slopandet av tilläggsdagarna inom utkomstskyddet för arbetslösa, dvs. den så kallade pensionsslussen.

Välbefinnande i arbetet, *produktivitet och utvecklandet av arbetsförmågan i arbetslivet.* Målet i programmet för hållbar tillväxt är att främja välbefinnandet i arbetet och arbetsförmågan för personer i arbetslivet på ett sätt som stödjer höjningen av sysselsättningsgraden och produktiviteten. I fråga om partiellt arbetsföra personer är målet att de får arbete och stannar kvar i arbetet bättre än hittills. Meningen är att som en del av helheten för utveckling av arbetslivet skapa en helhetsbild av de åtgärder som riktas till arbetshälsan och arbetsförmågan och deras sysselsättningseffekter och att genomföra åtgärdshelheterna. På kort sikt är målet att stödja Finlands återhämtning från coronakrisen och på längre sikt att trygga den ekonomiska utvecklingen genom att stödja arbetsplatsernas eget utvecklingsarbete och tillgodogörande av ny teknologi.

I programmet görs ingen separat bedömning av coronakrisens effekter på välbefinnandet i arbetet eller på arbetsförmågan. Enligt den utredning som utskottet fått har coronapandemin dock haft en betydande inverkan särskilt på välbefinnandet i arbetet inom social- och hälsovårdssektorn. Inom den sektorn har arbetshälsan minskat och stressen ökat betydligt. Rent allmänt kan man anta att den utdragna coronapandemin kommer att öka problemen inom social- och hälsovårdssektorn och deras inverkan på personalens fysiska och psykiska arbetshälsa. Samtidigt kommer den allmänna osäkerheten och förändringsbördan i samband med social- och hälsovårdsreformen att försämra situationen ytterligare innan produktivitets- och välfärdsfördelarna enligt den nya verksamhetsmodellen förverkligas. Utskottet anser att det behövs åtgärder för att stärka välbefinnandet i arbetet i synnerhet inom social- och hälsovårdssektorn men också inom andra sektorer.

Utskottet anser att det är viktigt att vidareutveckla särskilt planen och åtgärdspaketet för utveckling av arbetslivet. Exempelvis kunde man i programmet bedöma de viktiga möjligheterna att reformera arbetslivet genom arbetslivsinnovationer. Utvecklingen av välbefinnandet i arbetet, produktiviteten och arbetsförmågan kan kombineras med grön digital ekonomi genom olika slags försök och utvecklande av bästa praxis. Utskottet anser att man genom att behärska och leda strukturomvandlingen kan skapa en viktig konkurrensfördel för Finland när arbetslivet förändras.

Konsekvensbedömning ur ett jämställdhetsperspektiv

När man talar om att bekämpa klimatförändringen samt om ekonomi, konsumtion och arbetslivet är det viktigt att beakta beslutens konsekvenser för jämställdheten mellan könen. Alla dessa samhällssektorer är för närvarande kraftigt könsuppdelade på olika sätt. Utan en noggrann bedömning av konsekvenserna för jämställdheten och å andra sidan jämställhetsbudgetering av eventuella ekonomiska investeringar finns det risk för att samhällets ojämlika strukturer fördjupas eller att det i värsta fall uppstår fler.

Utskottet ser allvarligt på att konsekvenserna för jämställdheten av reformerna och investeringarna inte har bedömts i Finlands program för hållbar tillväxt. Dessa konsekvenser nämns endast på sida 47 i redogörelsen, där invandrarkvinnors integration och sysselsättning behandlas. Utskottet anser det vara nödvändigt att konsekvenserna för jämställdheten av Finlands program för hållbar tillväxt bedöms på behörigt sätt.

Enligt den utredning som utskottet fått finns det för närvarande inte tillgång till någon mer omfattande evidensbaserad kunskap om vilka långvariga och eventuellt bestående konsekvenser coronakrisen kommer att få för arbetslivet och jämställdheten i vårt land. I någon mån finns det preliminära bedömningar (t.ex. Eurostat 2020, GSE 2021, Statistikcentralen 2020) av konsekvenserna av den så kallade akuta fasen. Enligt dessa bedömningar har coronakrisens negativa konsekvenser för arbetsmarknaden varit mindre i Finland än i många andra europeiska länder, men också hos oss har de negativa konsekvenserna särskilt drabbat vissa branscher (t.ex. turism-, evenemangs- och restaurangbranscherna) samt kvinnor och unga.

Utskottet noterar att vi inom den närmaste framtiden kommer att få mer evidensbaserad kunskap. Därför anser utskottet att det är viktigt att man i den konkreta planeringen av åtgärderna i programmet för hållbar tillväxt, och även när programmet genomförs, utnyttjar befintlig evidensba-

serad kunskap om coronakrisens konsekvenser för arbetslivet och jämställdheten och om hur dessa konsekvenser riktar sig till olika arbetstagargrupper.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 4.2.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anna Kontula vänst
vice ordförande Katja Taimela sd
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Antti Kurvinen cent
medlem Niina Malm sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Anders Norrback sv
medlem Arto Satonen saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
medlem Ruut Sjöblom saml
ersättare Mikko Lundén saf
ersättare Veikko Vallin saf (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Marjaana Kinnunen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Genom statsrådets redogörelse om Finlands program för hållbar tillväxt (SRR 6/2020 rd) främjas både en snabb återhämtning och den reform av näringslivets strukturer och den offentliga servicen som är nödvändig på lång sikt. Samlingspartiets utskottsgrupp anser att man i framställningen ännu bättre borde ha beaktat coronans konsekvenser för situationen på arbetsmarknaden och även åtgärderna för att uppnå det ambitiösa sysselsättningsmålet.

I arbetslivs- och jämställdhetsutskottets utlåtande beaktas inte i tillräcklig utsträckning coronaepidemins inverkan på arbetsmarknadens funktion. Det finns en ytterst allvarlig oro över konkurserna och de allt fler arbetslösa. Samlingspartiets utskottsgrupp är också bekymrad över de företagare som blivit tvungna att upphöra med sitt företag. Detta uppmärksammas inte i programmet för hållbar tillväxt, och inga konkreta åtgärdsförslag läggs heller fram. Det behövs en aktiv arbetskraftspolitik för att sysselsätta de som blivit arbetslösa på grund av coronaepidemin. I detta sammanhang bör man överväga till exempel flexibla utbildningsmoduler för byte av bransch och säkerställa att långtidsarbetslöshet kan undvikas.

Coronan har påverkat de studerande inom olika fackområden kraftigt. Utexamineringen kan ha dragit ut på tiden när planerade praktikperioder inte har kunnat genomföras. De studerande befinner sig även i övrigt i en ytterst svår situation både ekonomiskt och när de tar sig ut på arbetsmarknaden. Samlingspartiets riksdagsgrupp är bekymrad över hur de studerande som tagit sin examen under coronakrisen ska kunna få sysselsättning. De studerande har tagit sin examen under en extremt svår tid. Vi måste göra allt vi kan för att se till att nyutexaminerade kommer in på arbetsmarknaden utan långvarig arbetslöshet.

Samlingspartiets utskottsgrupp anser det vara viktigt att i programmet för hållbar tillväxt kraftigare ta ställning till regeringens sysselsättningsmål. I en rapport som rådet för utvärdering av den ekonomiska politiken publicerade i januari 2021 framfördes kritik mot regeringens sysselsättningsåtgärder. Enligt rådet behövs det betydande ytterligare åtgärder för att uppnå regeringens sysselsättningsmål. Dessutom ökar en del av ändringarna i politiken de offentliga utgifterna, vilket minskar möjligheterna att med deras hjälp stärka de offentliga finanserna.

Samlingspartiet föreslog redan i sin alternativa budget för 2021 konkreta åtgärder för att stärka sysselsättningen. I samlingspartiets alternativ stärks sysselsättningsgraden mer och staten skuldsätter sig mindre än i regeringens budgetproposition. Samlingspartiets förslag stärker sysselsättningen med cirka 120 000 sysselsatta.

Enligt Samlingspartiets förslag ska lokala avtal främjas, förslagen i finansministeriets tjänstemannaförslag genomföras nästan fullt ut, det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa graderas och bidragsfällor inom den sociala tryggheten undanröjas. Beskattningen måste utvecklas mot användning av incitament som gör att det alltid är lönsamt att arbeta. Regeringens åtgärder har hittills koncentrerats på att höja sysselsättningsmålet utan några konkreta medel för att uppnå detta.

Utlåtande AjUU 1/2021 rd
Avvikande mening 1

Samlingspartiets utskottsgrupp vill stärka den internationella rekryteringen. Vi behöver mer kvalificerad arbetskraft i Finland. Hushållsavdraget måste höjas, inte skäras ned – vi föreslår ett superhushållsavdrag. Det skyddade beloppet vid utsökning bör höjas, och snabb tillgång till vård bör säkerställas med en terapigaranti. Avgifterna för småbarnspedagogik bör sänkas ytterligare.

Regeringen måste vidta alla tänkbara åtgärder för att stärka finländarnas sysselsättning, reformera arbetsmarknaden och stödja en snabb återhämtning efter en coronakrisen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 4.2.2021

Arto Satonen saml
Ruut Sjöblom saml

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar att Finlands program för hållbar tillväxt inte innebär att Finland får mer pengar av EU. Det är fråga om att vi betalar 6,6 miljarder euro till återhämtningsfonden men enligt de senaste bedömningarna får endast 2,7 miljarder euro i gengäld, och vi får inte ens fritt besluta om användningen av dessa pengar. Det belopp som Finland kommer att få har redan uppskattats minska med cirka en halv miljard euro jämfört med den ursprungliga uppskattningen från i somras. Finlands nettobidrag har ökat ytterligare, och den slutliga utdelningen kommer att klarna först sommaren 2022. Eftersom finansieringen kommer att bli mindre än väntat har det redan framställts önskemål om att projekten prioriteras. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser det vara klart att Finlands utdelning klart kommer att ligga under de överoptimistiska förväntningarna och att de föreslagna projekten därför inte kommer att kunna genomföras.

Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att beslutet om deltagande i återhämtningspaketet har fattats på basis av bristfällig information och att regeringen inte har lagt fram några på behörigt sätt utarbetade konsekvensbedömningar för riksdagen. I den offentliga debatten har ekonomiska experter lyft fram orsakerna till att paketet inte främjar Finlands återhämtning från coronakrisen. Även om det i och för sig också finns goda saker i de föreslagna projekten, är villkoren i paketet i fråga om de ändamål som pengarna ska användas till sådana att Finland inte på ett optimalt eller effektivt sätt kan använda vår andel av pengarna för att återhämta oss från coronakrisen. Av de sakkunnigyttranden som arbetslivs- och jämställdhetsutskottet fått framgår ett flertal problem i anslutning till programmet för hållbar tillväxt. På de grunder som anges ovan anser sannfinländarnas utskottsgrupp att riksdagen bör avvisa Finlands deltagande i återhämtningspaketet eftersom det är skadligt för vårt lands intresse.

Ekonomie doktor, universitetslektor Juha Tervala har bedömt att återhämtningspaketet även om det lyckas kan försvaga Finlands ekonomi och att paketet inte ligger i Finlands intresse. Arbetslivsprofessor Vesa Vihriälä har konstaterat att återhämtningspaketet i princip inte är till någon stor nytta för vår export. Tervala anser att det inte finns något stöd i forskningslitteraturen för regeringens argument att det också med tanke på vår export är nödvändigt att delta i återhämtningspaketet eftersom det är viktigt att stimulera nettomottagarna i Sydeuropa. Eftersom handeln mellan Syd- och Nordeuropa är liten är inkomstöverföringarna till Syd- och Östeuropa inte nödvändigtvis till nytta för Finland. Däremot leder inkomstöverföringarna till fattiga länder till en sämre efterfrågan i de länder som är viktiga för Finlands export. Enligt Tervala kan återhämtningspaketet försämra både balansen i de offentliga finanserna och den ekonomiska tillväxten i Finland: Finland kommer att betala kostnaderna för paketet under de kommande årtiondena i form av högre medlemsavgifter, som kan kräva till exempel skatteskärpningar och på så sätt försvaga den inhemska efterfrågan. Enligt Tervala ger programmet för hållbar tillväxt en överoptimistisk bild av de potentiella fördelarna med återhämtningspaketet. I Arbetshälsoinstitutets sakkunnigyttrande påpekas att den verkliga förändringen och uppfattningen om den önskade framtiden blandas ihop i programtexten: förändringen i yrkesstrukturen har inte accelererat i Finland under de senaste åren, och utbildningsstrukturen har till och med stagnerat på 2010-talet. Uppfattningen att den ekonomiska strukturen och därigenom yrkesstrukturen och utbildningsstrukturen plötsligt skulle

förändras snabbt är överoptimistisk. Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar att programhelheten bör bedömas på faktabasis i stället för att Finland grundar sin framtid på orealistiska förväntningar.

Vesa Rantahalvari från Finlands näringsliv kritiserar i sitt yttrande programmet för att vara splittrat och opreciserat och för att de föreslagna åtgärderna inte har något konkret innehåll. Rantahalvari konstaterar att ingenting väsentligt skulle gå förlorat även om programmet endast skulle innehålla prioriteringarna 1—4. Han anser att man vid den fortsatta beredningen av det nationella programmet bör betona samhällets och företagens förnyelse i eftervården av coronakrisen, företagens roll och behovet av att med pengarna mobilisera särskilt privata investeringar samt konkurrenskraftiga villkor för företagen för att locka investeringar.

Sannfinländarnas utskottsgrupp instämmer i den kritik som framförts och påpekar att regeringens åtgärder för att höja priset på framför allt resor och transporter ytterligare försvagar Finlands attraktionskraft som investeringsmiljö. Det enda sättet att öka vårt lands välfärd är att det inom den privata sektorn uppstår många nya arbetstillfällen som skapar välstånd och välmående i vårt samhälle. Regeringens viktigaste uppgift är att säkerställa att företagen i vårt land även i fortsättningen har förutsättningar att bedriva lönsam verksamhet i Finland och utvidga sin verksamhet uttryckligen genom att sysselsätta allt fler finländare. Också hushållens disponibla inkomster bör höjas för att den inhemska efterfrågan ska öka till samma nivå som före coronapandemin.

Professor Heikki Ervasti lyfter i sitt yttrande fram konjunkturutvecklingen som den enskilda faktor som tydligast förklarar variationerna i arbetslösheten. Det handlar alltså snarare om efterfrågan på arbetskraft än om utbudet, och en sysselsättningspolitik som enbart är inriktad på att främja utbudet av arbetskraft är inte alltid effektiv. En motsvarande uppfattning framgår av sakkunnigyttrandet från Företagarna i Finland, där det betonas att det verkar som om det faktum att sysselsättning kräver att det finns jobb glöms bort i förslagen i prioritering 5, och att de föreslagna åtgärderna inte kommer att öka efterfrågan på arbetskraft. Centralorganisationen för arbetslösa (Työttömien keskusjärjestö ry) påpekar att man i fråga om denna prioritering inte alls beaktar de äldre arbetslösas behov, trots att den största arbetskraftspotentialen finns hos just äldre arbetslösa. Nylands arbets- och näringsbyrå föreslår som en lösning ekonomiska incitament för arbetsgivare att anställa arbetslösa över 55 år och fäster uppmärksamhet vid stödtjänsternas betydelse som ett led i att lösa ungdomsarbetslösheten. Ervasti påpekar också att de ekonomiska svårigheter och den ekonomiska utslagningen som arbetslösheten orsakar inte lyfts fram särskilt i redogörelsen. Ervasti betonar att det har visats att de ekonomiska problemen som arbetslösheten orsakar har samband inte bara med den sämre välfärden som de arbetslösa upplever utan också med att den sociala, politiska och institutionella tilliten bland dem minskar. Olika former av tillit har konstaterats vara ett tecken på balans i samhället, och en sviktande tillit kan få oberäkneliga konsekvenser. Också en eventuell ökande ojämlikhet till följd av arbetslösheten har negativa konsekvenser. Enligt Ervasti krävs det inte bara service utan också ett skäligt utkomstskydd för att bevara en fortsatt aktiv arbetskraft.

Sannfinländarnas utskottsgrupp delar de framförda åsikterna och betonar att arbetslösheten till följd av coronakrisen inte kan lösas genom att bestraffa de arbetslösa, bland annat genom att avlägsna pensionsslussen. I stället måste man skapa nya jobb och vid behov stödja omskolning av arbetslösa för att lösa matchningsproblemet.

Utlåtande AjUU 1/2021 rd
Avvikande mening 2

Digitaliseringens betydelse har överskattats i programmet för hållbar tillväxt. I sitt sakkunnigyttrande lyfter professor emeritus Pertti Koistinen fram att Finland och de övriga nordiska länderna enligt indexet över användningen av digitalisering var världsledande länder när det gäller digitalisering av arbetskraftsservicen 2019. Enligt honom främjas det digitala språnget inte enbart genom teknik och genom att belöna föregångare utan genom att stärka beredskapen hos hela befolkningen i arbetsför ålder att ta till sig och utnyttja tekniska reformer. Arbetshälsoinstitutet lyfter i sitt sakkunnigyttrande fram att 18 procent av löntagarna har tydliga problem med att utföra sitt arbete smidigt på grund av otillräckliga digitala färdigheter. Institutet föreslår att granskningen av digitala färdigheter görs skilt för personer i arbetslivet och personer som står utanför det. Också delegationen för jämställdhetsärenden lyfter i sitt yttrande fram en oro över att äldre medborgares tillgång till tjänster kan försämras på grund av den snabba digitaliseringen. Delegationen betonar att det är viktigt att säkerställa tillgången till tjänster för äldre. Detsamma gäller alla för vilka det kan vara särskilt svårt att använda digitala tjänster, till exempel på grund av språkkunskaperna, en funktionsnedsättning eller den ekonomiska situationen.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att de framförda kommentarerna är viktiga och betonar att samhällets centrala tjänster ska vara tillgängliga för alla medborgare. Det är inte rimligt att förvänta sig att äldre eller till exempel synskadade personer ska klara av att använda dessa tjänster, åtminstone inte utan hjälp.

Enligt FFC:s yttrande ger programmet för hållbar tillväxt lätt en felaktig bild av att det inte finns något stort behov av yrkesutbildning. Man påpekar att cirka hälften av jobben även i fortsättningen kommer att vara uppgifter som kräver yrkesutbildning, och att det särskilt behövs satsningar på att alla ska kunna skaffa sig åtminstone en yrkesexamen på andra stadiet.

Sannfinländarnas utskottsgrupp delar den lägesbilden och påpekar att man bör höja yrkesutbildningens prestige och på ett jämlikt sätt satsa på att hjälpa alla unga så att de kan hitta sin plats inom utbildningssystemet och på arbetsmarknaden, oberoende av om de vill skaffa sig en högskoleexamen eller en yrkesexamen. Man bör inte underskatta betydelsen av läroavtalsutbildning och lärande genom praktiskt arbete, utan man bör satsa på olika inlärningsvägar också i framtiden. Också den oro över splittringen av utbildningstjänsterna som närings-, trafik- och miljöcentralen i Nyland lyfte fram i sitt yttrande bör tas på allvar. Tillräckliga resurser bör säkerställas för att tillhandahålla individuella arbetskraftstjänster samt tillgång till examensinriktad fortbildning för sådana arbetslösa som har en examen på institutsnivå eller högskoleexamen som är föråldrad.

FFC fäster i sitt yttrande uppmärksamhet vid invandrarnas beroende av stöd och påpekar att det i flera EU-länder har konstaterats att den viktigaste faktorn med tanke på sysselsättningen av invandrare är att lära sig det lokala språket. Sannfinländarnas utskottsgrupp delar den oro som framförs och betonar att invandrarna bör förutsättas lära sig nationalspråken i stället för att möjliggöra en situation där invandrare som har bott i Finland i flera år eller till och med årtionden inte får jobb och ständigt anlitar tolktjänster som samhället betalar.

STTK efterlyser i sitt yttrande mer konkretisering för att säkerställa attraktionskraften inom social- och hälsovårdssektorn, och det föreslås att ledarskapet och välbefinnandet i arbetet kartläggs och kompetensen utvecklas. Arbetshälsoinstitutet konstaterar i sitt yttrande att situationen inom social- och hälsovårdssektorn är alarmerande: under coronan har social- och hälsovårdsper-

sonalen i stor utsträckning fortsatt att utföra sitt arbete på arbetsplatsen, och samtidigt har man varit under hårt tryck. Den ökade arbetsmängden och de negativa effekterna av coronan verkar mest ha drabbat dem vars arbetsbelastning är stor redan från förut, vilket klart har försämrat uppskattningarna av arbetsförmågan jämfört med tidigare år. Samtidigt har i genomsnitt var tredje arbetstagare inom social- och hälsovården varit klart oroad över sin arbetshälsa. Arbetshälsoinstitutet påpekar att det utöver att avveckla vårdskulden är av största vikt att hitta medel som ökar personalens ork.

Sannfinländarnas utskottsgrupp påpekar att attraktionskraften inom social- och hälsovårdssektorn fick sig en hård törn när arbetsförhållandena försämrades för vårdpersonalen under tillämpningen av beredskapslagen 2020, och trots den tunga arbetsbördan fick personalen inte den uppskattning de förtjänar, åtminstone inte i ekonomisk form. Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar att det inte är hållbart att personalbehoven inom social- och hälsovårdssektorn blir beroende av tillgången på billig utländsk arbetskraft, utan det är redan med tanke på patientsäkerheten viktigt att det finns tillgång till yrkeskunnig arbetskraft som behärskar nationalspråken. Det ska utbildas tillräckligt med vårdpersonal i Finland för vårt lands behov, och genom att utveckla arbetsförhållandena och lönen säkerställs att personalen stannar kvar i branschen.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 4.2.2021

Riikka Slunga-Poutsalo saf
Veikko Vallin saf
Mikko Lundén saf